

NEDERLANDSE BIBLIOGRAFIEËN VAN PIJPEN EN TABAK

door Lodewijk van Duuren

Iedereen die zich bezighoudt met onderzoek naar de geschiedenis van pijp en tabak komt weleens voor de vraag te staan: is er over het onderwerp waarmee ik bezig ben, al eens iets geschreven? Een eerste stap naar de beantwoording van deze vraag kan gezet worden door de bestudering van bibliografieën.

Een bibliografie (van het Griekse *biblion*=boek en *graphoo*=schrijven) is een systematisch, alfabetisch of chronologisch geordende lijst van titels die één of meer kenmerken gemeenschappelijk hebben. Zo zijn er bibliografieën naar onderwerp, persoonsbibliografieën en nationale bibliografieën. Een bibliografie beschrijft de boeken of tijdschriften onafhankelijk van hun aanwezigheid in een bibliotheek of andere verzameling. Dit in tegenstelling tot een catalogus die zich beperkt tot de boeken of tijdschriften die tot een bepaalde verzameling behoren.

De oudste Nederlandse "Tabak-bibliographie" is gepubliceerd in 1874 en bevat slechts 46 titels. De lijst met Nederlandse publikaties is een uittreksel uit de "Bibliotheca Nicotiana" van W. Bragge. Daarna zijn nog verscheidene andere Nederlandse bibliografieën over dit onderwerp verschenen (Anoniem 1981; Bouten 1969; Duco 1986; Duco 1987; Suurmeyer 1960). Catalogi van omvangrijke gespecialiseerde verzamelingen kunnen overigens ook uitstekend als bibliografie fungeren (Duco 1976). Te zijner tijd zal de geautomatiseerde bibliografie van het pijpenkabinet met ruim 5000 titels ook voor bezoekers te raadplegen zijn.

In de lijst van bibliografieën zijn ook buitenlandse bibliografieën opgenomen, die titels bevatten die ook voor Nederland interessant zijn (Bragge 1874; Atkin 1989; Rapaport 1989). Tevens zijn bibliografieën opgenomen die een ander onderwerp als ingang hebben, maar waarvan een gedeelte over pijpen of tabak handelt (Van Gennep; Iterson et al. 1889; Sloet tot Oldhuis 1874, De Waal 1975). Volkscundige bibliografieën zoals Nederlandse Volkscundige Bibliografie of Internationale Volkscundliche Bibliographie bevatten eveneens vaak boeken of artikelen over dit onderwerp.

Er zijn natuurlijk naast bibliografieën en catalogi nog andere bronnen, waarin naar literatuur over pijpen en tabak gezocht kan worden zoals registers (indexen) op tijdschriften (bijv. Pijpelogische Kring Nederland of Westerheem) en literatuurlijsten in boeken en tijdschriftartikelen.

Er is de laatste jaren zoveel verschenen over pijpen en tabak, dat een nieuwe bibliografie over dit onderwerp zo langzamerhand zeer gewenst is. Zijn er misschien geïnteresseerden die zoiets willen samenstellen? Graag uw reactie naar de auteur van dit artikel.

Theo Thijssen-hove 25
2726 CE Zoetermeer

LIJST VAN BIBLIOGRAFIEËN

- Anoniem, 1874/1875.** Bibliographische Adversaria. 's Gravenhage. 17-20.
- Anoniem, 1981.** Tabaksteelt in Nederland, Literatuurlijst nr. 4525. Centrum voor Landbouwpublikaties en Landbouwdocumentatie (PUDOC). Wageningen. 2 pp.
- Susanne Atkin, 1989 (ed.).** Bibliography of Clay Pipe Studies 1. Topographical: British Isles. Society for Clay Pipe Research. Huntley. 63 pp.
- A.J.J. Bouten, 1969.** Bibliografie betreffende de tabakspijp in Nederland. Werkstuk 2e cyclus. Bibliotheek- en Documentatieschool, Amsterdam. XIV + 32 pp.
- W. Bragge, 1874.** Bibliotheca Nicotiana. Birmingham.
- D.H. Duco, 1976.** Pijpen en tabak. literatuur catalogus kollektie D. D. 26 pp.
- D.H. Duco, 1986.** Geannoteerde bibliografie betreffende de techniek van het pijpmakersambacht. Leiden. 15 pp.
- D.H. Duco, 1987.** Bibliografie van de Nederlandse kleipijp. In: De Nederlandse kleipijp, handboek voor dateren en determineren. Pijpenkabinet, Leiden. 147-152.
- H.M. van Gennep, 1982.** Handel en nijverheid in Gouda, een bibliografie. Uitgave P.A. Tiele Academie. 's Gravenhage; nr. 51, reeks Series Bibliographica.
- Internationale Volkskundliche Bibliographie.** Deutsche Gesellschaft für Volkskunde. Bonn.
- W.J.D. van Iterson, R. van der Meulen & J.E. van Renesse, 1889.** Algemeene Aardrijkskundige Bibliographie van Nederland. Derde deel, Het Volk en zijn Bedrijf. Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, afdeling "Nederland". Leiden. XI + 249 pp.
- J. van der Meulen & L. van Duuren, 1988 & 1993.** Pijpelogische Kring Nederland; inhoudsopgave en registers 1e t/m 15e jaargang.
- Nederlandse Volkskundige Bibliografie.** Centrum voor Studie en Documentatie. Antwerpen.
- Benjamin Rapaport, 1989.** The global guide to tobacco literature. Reston. 492 pp.
- B.W.A.E. Baron Sloet tot Oldhuis & W.J.D. van Iterson, 1874.** Proeve eener opgave van bouwstoffen voor een geschiedenis en statistiek van den Nederlandschen Landbouw. Nederlandsch Landhuishoudkundig Congres, 's Gravenhage. 146 pp.
- P. Stuurman, 1992.** Westerheem; Register jaargangen 1-40; 1952-1991. Schagen.
- M.T.M. Suurmeyer, 1960.** Proeve van een bibliografie over de geschiedenis en het gebruik van tabak in Nederland. Den Haag. (Examenstuk directeurscursus Centrale Vereniging van Openbare Bibliotheken).
- H. van de Waal, 1975.** Iconclass, an iconographic classification system. 4. Bibliography, part 1, 41 C 74 Tobacco. K.N.A.W. Amsterdam, London.